

en el creuer de l'Església, davant la capella de Nostra Dona del Rosari i de Sant Andreu. Deia la seva làpida:

ANNO CHRISTI M. XXIII. III. KLAS. SEBS.

V. N. S. G. T. O. B. J. g.

HIC ILDESSINDVS ELNENSIS EPIS

ABBAS ISTIVS LOCI

* *

Trobarem el comtat d'Empúries estretament lligat a la història del cenobi de Sant Pere de Roda. Per aquest motiu crec necessari donar una lleugera referència dels poderosos senyors ostentadors d'un dels títols més antics d'Espanya, potser el més antic de tots.

La seva genealogia es perd en la inextricable nit dels segles i el primer barbotejar de la història empordanesa, anterior a la invasió dels sarraïns, en el segle VIII. Els comtes hereditaris, en nombre de 24, segons Salazar Alonso (1) i de 16 segons Taverner (2), manen una alitiva preponderància sobre els senyors de l'Empordà.

I ara que ve a tomb, crec jo que és imprescindible contestar a una pregunta que molts es fan sense trobar-hi una resolució definitiva i certa: què és l'Empordà?

Perquè aquesta divisió d'alt i baix Empordà? D'Empordà no més n'hi ha un, històricament parlant: l'inclos dins els termes del comtat d'Empúries, que tenia per capital la nobilíssima i vetusta ciutat de Castelló, i no Figueres, vila del comtat de Besalú que passà a la corona d'Aragó. Els límits d'aquesta grandiosa extensió de terra basada pel cantó d'Orient per la tranquil·la ona mediterrània, seguien una línia que del cap de Cervera pujava per la carena de muntanyes fins trobar el coll del Perthus; d'allí, per la via romana,

(1) Salazar Alonso.—Historia de la Casa de Lara.—Vol. III, lib. XVI, cap. VII.

(2) Joseph de Taverner i de Ardena.—Historia de los Condes de Ampurias y de Perelada.—Rev. Cien. Hist., actubre 1880.

tocava a Figueres, Pontós, Bàscara, Calabuig, Foixà, Ullastret, Peratallada, Castell d'Empordà, Vulpellac i Pals, anant a finir a la torre de pirates no lluny d'aquell poble que figura encara en molts dels mapes del segle passat. Dintre d'aquest territori hi havien inclosos el comtat de Perelada i el vescomtat de Rocaberti, dividits per una línia que partint de Calabuix muntava per Garrigàs, Citarana, Vilamalla, Alfà, Vilatenim, Vilasacra, Vilanova de la Muga, Peralada, Massarach, Mollet, Sant Climent, Vilartoli, Cantallops, Requesens i castell de Rocaberti, anant a finir al coll del Perthus. El comtat de Peralada es trobava a la part de llevant i limitava al sur amb el riu Fluvià; el vescomtat de Rocaberti, a l'Occident, limitava amb la frontera del comtat d'Empúries.

L'esplendor d'aquesta Casa comença a lluir amb Irmingari, que fou un dels vuit comtes als quals dirigí Carlemany la seva ordinació, declarant-se protector d'ells contra dels sarraïns que invadien Catalunya (812). El comtat arastrà una vida plenària amb Gaucelin, que uní el Rosselló a l'Empordà; Gausfred, gran protector de Sant Pere de Roda; Pons, que assistí a la consagració de l'Església de Castelló en 1054; Huc II, que realitzà la fortificació de la capital. El seu successor, Pons Huc I, envejós de les glòries més grans i profanant l'esperit d'emancipació que sempre havien sofert tingué els seus il·lustres predecessors; cobejós dels oferiments del comte de Barcelona si l'ajudava a batallar contra els sarraïns, es reconegué vassall de Ramon Berenguer, no solsament pels feus que aquest li oferí sinó que també pels dominis llegats pels seus avantpassats. Es rebelà més tard Pons Huc contra el senyor de Barcelonà, el qual l'empresonà, donant-li llibertat amb condicions molt gravoses pel comtat. Huc III feu també donacions al cenobi de Sant Pere de Roda, partint amb el rei don Jaume a la conquesta de Mallorca i contribuint amb la seva proverbial valentia a l'èxit d'aquella memorable expedició.

Més tard parlare de la successió del comtat que en 1402 passà a la Corona d'Aragó i per branca indirecta als ducs de Cardona, de Segorbe i de Medinaceli.